

تاریخ و فرهنگ جامع لویه درواری

حسین رستمیان

انتشارات ماتیس

سرشناسه: رستمیان، حسین، ۱۳۶۲-

عنوان و نام پدیدآور: تاریخ و فرهنگ جامع تویه دروار / حسین رستمیان.

مشخصات نشر: ساری: ماتیسا، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۴۶۰ ص.: مصور (رنگی): ۲۲ × ۲۲ × ۲۲.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۰۱۲-۱-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: واژه‌نامه.

موضوع: تویه دروار / (Tuyeh Darvar (Iran) / تویه دروار - تاریخ /

Tuyeh Darvar (Iran) - History / تویه دروار -- آداب و رسوم و

زندگی اجتماعی / -- Tuyeh Darvar (Iran) -- Social life and

customs / تویه دروار - سرگذشتنامه / (Tuyeh Darvar (Iran) --

Biography

رده بندی کنگره: DSR۲۱۲۷

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۸۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۲۹۶۹۸

حقوق مادی و معنوی برای مولف محفوظ می‌باشد.

تاریخ و فرهنگ جامع تویه دروار

حیدر رستمیان

انتشارات ماتیسا

چاپ نخست - ۱۴۰۰ - ۱۰۰۰ نسخه

عکاس: سید حمزه کلانتری

ویراستار: حمیده کلانتری

طرح جلد و صفحه آراء: صغری ابراهیمی

چاپ: اسماعیل نژاد

مازندران - ساری. تلفن: ۰۹۱۱۳۵۴۱۳۲۱

Email: nashr.matisa@gmail.com

فهرست

پیشگفتار	۱۷
مقدمه	۱۹

فصل اول: تاریخ و فرهنگ و جغرافیای مردمان دهستان تویه دروار

جغرافیای منطقه‌ی تویه دروار	۲۳
تاریخچه منطقه‌ی تویه دروار	۲۴
اسناد نامگذاری تویه دروار	۲۸
اصالت فرهنگی طوایف تویه دروار	۲۹
اسناد محدوده جغرافیایی تویه دروار	۳۲
نهضت آب در تویه دروار	۳۵
تامین آب شرب در تویه دروار	۳۸
آب و زمان‌بندی تقسیم آن در تویه دروار	۳۹
نمونه‌ای از وحدت و همبستگی هوشمندانه مردم تویه دروار	۴۱
مهاجرت‌ها در جامعه تویه درواری‌ها	۴۲
تاریخ ساخت مسجد جامع تویه	۴۴
چگونگی ساخت اولین پایگاه اجتماعات جامعه تویه درواری‌ها در ساری	۴۵
مقدمه‌ای بر ساخت نخستین مرکز فرهنگی، مذهبی جامعه تویه درواری‌های مشهد	۴۷
چگونگی ساخت حسینیه ابوالفضل‌ی تویه درواری‌ها در مشهد	۵۰
ساخت تکیه ملاقاسم و اهداف ساخت بنای آن	۵۱
حوزه علمیه در تویه دروار	۵۳
مکتب‌خانه در تویه دروار	۵۶
آموزش نوین در تویه دروار	۵۸
تاریخ حضور باصری‌ها در غارت تویه دروار	۶۲
یاغی‌ها (سرگذشت و یاغی‌گری در حریم دهستان)	۶۴
قضاوت و داوری در گذشته	۶۷
کامشی‌ها در ارتباط با تویه درواری‌ها	۶۸

۶۹ دژهای توپه دروار
۷۲ شهر زیرزمینی توپه دروار (لوء)
۷۵ تاریخچه ساخت کارخانه ذوب فلز (سرب) در توپه دروار
۷۷ دآمداری و زمان بندی دامپروری در توپه دروار
۸۰ اصول دآمداری و کشاورزی
۸۱ ساخت و مرمت درب‌های قدیمی
۸۲ تاریخ شکار و شکاربانی در توپه دروار
۸۴ وقفیات در توپه دروار
۸۸ دلایل ساخت شرکت تعاونی در دهستان
۸۹ ساخت درمانگاه در دهستان
۹۱ تاریخچه حمام سیاه کوه (حمام گبری)
۹۱ تاریخ زندگی بشر در کوه ماهتو (مهتاب)
۹۲ پرداخت مالیات در دهستان
۹۳ ورود برق و تلویزیون به توپه دروار
۹۵ جاده و راه سازی در توپه دروار
۹۷ همبستگی‌های اجتماعی در جامعه توپه درواری‌ها
۹۹ تاریخ سادات ولایت و ریشه‌یابی آن‌ها

فصل دوم: اماکن

۱۰۵ مقدمه
۱۰۵ توپه
۱۰۷ دروار
۱۰۸ صح
۱۰۹ دشتبو و دهخدا
۱۱۱ کوه‌ها و قلله‌های توپه دروار
۱۱۴ چشمه‌های معدنی با خواص درمانی منطقه توپه دروار
۱۱۵ غارهای توپه دروار
۱۱۵ آسیاب‌های معروف در دهستان توپه دروار
۱۱۷ معادن توپه دروار و تشریح نمونه‌ای از آن‌ها
۱۱۹ کلاته‌های توپه دروار
۱۲۰ باغات، اماکن و محلات دهستان توپه دروار
۱۲۰ الف) اماکن و محلات دشتبو و دهخدا و سرتنگه
۱۲۲ ب) اماکن و محلات توپه
۱۲۳ ج) اماکن و محلات دروار و صح

فصل سوم: آداب و رسوم مردمان توپه دروار

۱۲۹	مقدمه
۱۲۹	آیین عید باستانی نوروز
۱۲۹	عید گردشی (دید و بازدید عمومی)
۱۲۹	آداب عید گردشی در دروار (توپه)
۱۳۰	سنت عید گردشی در توپه دروار (دشتبو)
۱۳۰	آداب عید گردشی در توپه دروار (صح)
۱۳۱	سفره داری، سنتی دیرینه در توپه دروار
۱۳۲	تخم مرغ و فلسفه قراردادن آن بر روی سفره عید
۱۳۴	حلوا سیاه (سیاه حلوا) روی سفره عید
۱۳۴	سیزده بدر در توپه دروار
۱۳۶	آیین ماه رمضان در توپه دروار
۱۳۷	خوشه چینی در توپه دروار
۱۳۸	جشن باستانی نوسال در توپه دروار
۱۴۰	کله وانگ
۱۴۱	آیین ازدواج در توپه دروار
۱۴۵	مطربان در توپه دروار
۱۴۵	پوشش محلی مردم توپه دروار
۱۴۶	آیین عید غدیر در توپه دروار
۱۴۶	آیین عید قربان
۱۴۷	آیین عزاداری محرم و صفر در توپه دروار
۱۴۸	آیین نخل گردانی در توپه دروار
۱۴۹	حلیم بجان (بخت حلیم)
۱۵۰	آداب و رسوم مربوط به تکاندن گردوها (هوز تو)
۱۵۱	آداب و رسوم پروار گشان
۱۵۱	گوشت خشک
۱۵۱	نحوه چیدن و نگه داری گلابی
۱۵۲	رسم نگه داری انگور
۱۵۲	آیین قاشق زنی در توپه دروار
۱۵۳	رسم جشن باستانی هوت هوت در توپه دروار
۱۵۵	آداب و رسوم تولید لبنیات
۱۵۶	آداب و رسوم شیلان
۱۵۷	اصطلاح نون و نمک

پیشگفتار

ثنا و حمد بی پایان، خدا را که در صنعتش، وجود آورده ما را

حمد و ستایش صانع رحمان، که سررشته‌ی افکارم را سوق داد به تفحص در دل وطن، تا در راستای حفظ ارزش‌های سرزمینم، با حس هم‌اندیشی با دیگر اقوام و طوایف، نشانه روم اصالت فرهنگی و تاریخی‌مان را که نهفته است در تاریخ و کهن سرزمین‌مان تویه دروار: کهن دیار رنج‌ها و گنج‌ها قلمرو فوران چشمه‌های روان، کوه‌های با صلابت و استوار، سپیدارهای سر به فلک کشیده، آب و هوایی جاری و پاک، مردان و زنانی سخت‌کوش و نیک سرشت در مذهب و ایمان؛ برحسب عشق و وظیفه بر خود دانستم با جمیع یاران و همراهان و فرهیختگان، دینم را به این امر و خاک آدا کنم.

تحقیق و تفحص در آداب و رسوم، تاریخ، فرهنگ و هنر و... و تجلیل از بزرگان و زحمتکشان و افتخار آفرینان این دیار، جهت ارائه مطالب به نسل جوان و نوپای جامعه متمم تویه درواری‌ها، و جمع‌آوری ناگفته‌هایی که در دل‌های پیران به زوال و نسیان می‌رفت و دانستن آنها، تقویت و سرفرازی و اصالت فرهنگیمان را در جامعه به گرسی می‌نشانند تا پند و اندرز می‌گردد در جهت نمو و خودباوری و شکوفایی نسل‌های آینده، مطالبی که با هم‌فکری و هماهنگی و هم‌اندیشی گروهی عاشق و دلواپس وطن که قریب به شش سال از عمر گران خود را در جمعی صمیمی صرف کرده و اثری وزین به یادگار گذاشتند.

اثری که اهداف این موسسه، ترمیم ساختار جدامانده از بنیان دهستان بود. آنگاه که در عمق وجود و داشتن تاریخی غنی با مردمانی زحمتکش، با تاریخی جامع و کامل، به داشته‌هایم نگاه می‌کردم آرزویی نداشتم جزء زنده نگه داشتن آداب و رسوم ولایتم، تاریخ بزرگان و نام زحمتکشان ولایتم، آشنا نمودن و تشریح منابع و جاذبه‌های گردشگری کهن دیارم و در یک جمله، نام بزرگ سرزمینم، تویه دروار زنده بماند.

- تشکر ویژه دارم، از اساتید محترم آقایان منصور علی اصغری تویه، دکتر محمدرضا حاجیان‌نژاد و گروه هماهنگی فرهیختگان موسسه فرهنگی - تاریخی - ورزشی چکل (تویه درواری‌ها)

آقایان: حاج محمدتقی کلانتری، مهندس محمداسماعیل وفایی‌نژاد، سرتیپ حاج رحیم رستمیان، حاج رمضان علی وفایی‌نژاد، محمدرضا ملک جعفریان، حاج حسن افضلی، سرهنگ علی اکبر کلانتری، حاج محمود رستمیان، محمدابراهیم کلانتری، ناصر ادیبی، سیدمرتضی کلانتری، محمدعلی کلانتری، محمد لطیف‌زاده.

سرهنگ علیرضا وفایی نژاد، شعبانعلی سلطانخواه، مهندس محمدرضا احمدی فر، حاج محمدعلی احمدی، مهندس علی اکبر وفایی نژاد، اسماعیل حاجیان نژاد، حاج عبدالعلی کلانتری، سیداسدالله کلانتری، سرهنگ محمد رستمیان، سیدرضا رستمیان، علی افضلی، مرتضی امیرفخریان، عباس ضیایی، سید رحیم سادات حسینی همچنین تایپ کتاب سرکار خانم ملیحه رستمیان و همچنین یاری و مساعدت بزرگان و ریش سپیدان تویه درووار حاج علی اصغر علی اصغری تویه، حاج غلامحسن کلانتری، مرحوم حاج غلامحسین رستمیان و همچنین آقایان: سیدمحمدصالح موسوی، مهدی افضلی، علی امیرفخریان و... که ما را در جمع‌آوری و تهیه تصاویر یاری رساندند.

مجموعه‌ی حاضر خالی از اشکال و ایراد نیست، لذا امید است که در آینده نزدیک صاحب نظران جامعه بزرگ تویه درووارها خصوصا اندیشمندان دیگر طوایف دهستان تویه درووار^۱ در تکمیل و تصحیح آن بکوشند و در جهت حفظ و صیانت از ارزشمندترین یادگار نیاکان، ادامه دهند راهمان باشند.

در پایان قدر دان پدر و مادرم هستم که از سنین کودکی، سرشت عشق به ولایتم تویه درووار را در من زنده کردند و همسر مهربانم که در جمع‌آوری این اثر یار و یاورم بود.

زما هر ذره خاک افتاده جایی
که هستی را نمی بینم بقایی

بماند سال‌ها این نظم و ترتیب
غرض نقشی است که ما بازماند

سعدی

۱. بیشتر مطالب جمع‌آوری شده به دلیل تسلط اینجانب به گویش و فرهنگ «تویه»، جمع‌آوری گردیده است.